

Криміналістичні ДНК-обліки у світі та в Україні: історія становлення та перспективи розвитку

Олексій Лозовий*

* Аспірант Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого
Міністерства освіти і науки України, м. Харків, Україна,
ORCID: <https://orcid.org/0009-0009-5355-7842>, e-mail: lozovoy2805@gmail.com

DOI: 10.32353/khrife.2.2026.13 УДК 343.983.7

Надійшло 27.04.2026 / Рецензовано 11.05.2026 / Прийнято до друку 24.06.2026 /
Доступно онлайн 30.06.2026

Мета статті — аналіз історії виникнення, становлення та особливостей наповнення наявних криміналістичних ДНК-обліків у світі й в Україні, окреслення можливих перспектив розвитку. Для досягнення поставленої мети застосовано загальнонаукові та спеціальні методи наукового пізнання (порівняльно-правовий, формально-юридичний, прогнозування, моделювання, аналіз і синтез). З'ясовано, що історія виникнення, формування та специфіка наповнення криміналістичних ДНК-обліків мають свої особливості в кожній країні й залежать від багатьох чинників, поміж яких владні режими (авторитаризм — як, наприклад, у Китаї), історичне минуле (культурний слід диктатури та недовіра до поліції, як у Португалії), стан захисту прав людини та ін. Бази даних генетичних ознак можна групувати за різними принципами, основними з яких є такі: наповненість (кількість наявних профілів), критерії включення (обмежувальної або експансивної дії), коефіцієнт ефективності. Аналіз становлення української системи ДНК-ідентифікації свідчить про поступовий перехід від поодиноких експертиз до створення централізованої системи, яка за своєю структурою та принципами наближена до європейських моделей середнього наповнення.

Ключові слова: криміналістичні ДНК-обліки; історія становлення; перспективи розвитку; кількість ДНК-профілів; критерії включення; коефіцієнт ефективності.

Постановка наукової проблеми

Криміналістичні ДНК-обліки відіграють провідну роль у сучасній системі правосуддя, перетворюючи біологічні сліди на об'єктивні докази, що мають найвищу ступінь достовірності (до 99,99 %). Однак так було не завжди. Судова молекулярно-генетична експертиза є доволі новим видом експертного дослідження, але вона швидко стала золотим стандартом доказування. Її науковий фундамент закладено лише в 1984 році, коли британський генетик Алек Джеффріс відкрив метод генетичної дактилоскопії. Історія виникнення, формування та специфіка наповнення криміналістичних ДНК-обліків мають свої особливості в кожній країні й залежать від багатьох чинників, поміж яких владні режими (авторитаризм, як, наприклад, у Китаї), історичне минуле (культурний слід диктатури й недовіра до поліції, як у Португалії), стан захисту прав людини та ін. Ці чинники як сукупно, так і поодиноко впливають на розвиток і наповнення криміналістичних ДНК-обліків. Аналіз цих чинників і розуміння особливостей

наповнення ДНК-обліків у світі допоможе сформувати в Україні максимально ефективну модель ведення відповідного обліку, ураховуючи досвід і помилки іноземних країн під час їх формування.

Аналіз основних досліджень і публікацій

В українській науковій літературі розглянуто сучасні засоби й методи криміналістичного ДНК-аналізу (Р. Степанюк і В. Гусева ¹), правову регламентацію реєстрації геномної інформації людини (О. Легка ²), проблеми нормативного регулювання державної реєстрації геномної інформації людини (Н. Мартиненко ³), питання користування ДНК-обліками для ідентифікації осіб, загиблих під час російської збройної агресії проти України (І. Костіков зі співавторами ⁴), перспективи законодавчого забезпечення генетичної ідентифікації військовослужбовців (Л. Котляренко та А. Кофанов ⁵). В іноземних джерелах висвітлено питання функціонування криміналістичних ДНК-обліків як в окремих країнах, так і загалом у світі: історію

- 1 Степанюк Р. Л., Гусева В. О. Сучасні криміналістичні засоби та методи протидії злочинності : навч. посіб. Харків, 2024. 232 с. URL: <https://files.znu.edu.ua/files/Bibliobooks/Inshi78/0058151.pdf> (дата звернення: 01.03.2026).
- 2 Легка О. Правова регламентація реєстрації геномної інформації людини: міжнародний та вітчизняний досвід. *Науковий вісник Ужгородського Національного Університету. Серія: Право*. 2022. Вип. 72. Ч. 2. С. 71–76. DOI: [10.24144/2307-3322.2022.72.44](https://doi.org/10.24144/2307-3322.2022.72.44) (дата звернення: 01.03.2026).
- 3 Мартиненко Н. Проблеми нормативного регулювання державної реєстрації геномної інформації людини. *Copernicus. Political and Legal Studies*. 2023. Vol. 2. Is. 2. Pp. 68–79. DOI: [10.15804/CPLS.2023206](https://doi.org/10.15804/CPLS.2023206) (дата звернення: 01.03.2026).
- 4 Костіков І. Ю., Марійко В. В., Щербакіна Ю. В. та ін. Молекулярно-генетична ідентифікація осіб, загиблих під час російської збройної агресії проти України: успіхи та проблеми. *Криміналістичний вісник*. 2023. № 1 (39). С. 10–28. DOI: [10.37025/1992-4437/2023-39-1-10](https://doi.org/10.37025/1992-4437/2023-39-1-10) (дата звернення: 01.03.2026).
- 5 Котляренко Л. Т., Кофанов А. В. Перспективи законодавчого забезпечення генетичної ідентифікації військовослужбовців. *Використання досягнень сучасної науки й техніки в розкритті злочинів : мат.-ли міжвідом. наук.-практ. кругл. столу* (Київ, 25.02.2021). Київ, 2021. С. 73–77. URL: <https://elar.navs.edu.ua/server/api/core/bitstreams/77ecfb89-3122-474f-8571-299f0fbfbf29/content> (дата звернення: 01.03.2026).

формування баз ДНК-даних у Європі (P. D. Martin зі співавторами ⁶), технології ДНК у кримінальному розслідуванні й судах (H. Machado зі співавтором ⁷), майбутні напрями розвитку криміналістичних баз даних ДНК (J. Ge зі співавторами ⁸), вплив різних національних правових систем на формування баз даних ДНК (F. Corte-Real ⁹), аналіз прийнятності таких баз даних Європейським судом з прав людини ¹⁰ (далі — ЄСПЛ). Водночас докладного порівняльного аналізу криміналістичних ДНК-обліків у світі та в Україні вчені не проводили.

Мета статті

Проаналізувати історію виникнення, становлення й особливостей наповнення наявних криміналістичних ДНК-обліків у світі та в Україні, окреслити можливі перспективи розвитку.

Методи дослідження

Для досягнення поставленої мети застосовано загальнонаукові та спеціальні методи наукового пізнання (порівняльно-правовий, формально-юридичний, прогнозування, моделювання, аналіз і синтез). Порівняльно-правовий метод сприяв вивченню підходів до формування баз даних ДНК у різних країнах. Це дало змогу виявити спільні й відмінні ознаки формування баз даних ДНК

в Україні й інших країнах. За допомогою формально-юридичного методу здійснено правовий аналіз положень нормативно-правових актів (закони, інструкції, накази), що регламентують діяльність із ведення ДНК-обліків. Метод прогнозування став у пригоді для обґрунтованого передбачення можливостей упровадження окремих положень іноземного законодавства, що регулює діяльність ДНК-обліків, у законодавство та практику України. Поєднання логічних методів аналізу й синтезу сприяло аналізу підходів до формування баз даних (включення окремих видів профілів до баз даних) на підставі різних критеріїв і впливу на специфіку їх наповнення різних чинників (владні режими, історичне минуле, стан захисту прав людини).

Викладення основного матеріалу дослідження

Відкриття структури ДНК у 50-х роках минулого століття започаткувало нову еру в біології та створило передумови для пошуку можливостей ідентифікації конкретного живого організму за його генетичними ознаками. Першим можливість досліджувати індивідуальні ознаки людини за ДНК відкрив британський генетик Алек Джеффріс у 1984 році, виявивши у структурі ядерної ДНК індивідуальні для кожної особи й відмінні за довжиною ділянки, які

- 6 Martin P. D., Schmitter H., Schneider P. M. A brief history of the formation of DNA databases in forensic science within Europe. *Forensic Science International*. 2001. Vol. 119. Is. 2. Pp. 225–231. DOI: [10.1016/s0379-0738\(00\)00436-9](https://doi.org/10.1016/s0379-0738(00)00436-9) (дата звернення: 01.03.2026).
- 7 Machado H., Granja R. Forensic Genetics in the Governance of Crime. Singapore : Palgrave Pivot, 2020. Ch. 4. Pp. 45–56. DOI: [10.1007/978-981-15-2429-5_4](https://doi.org/10.1007/978-981-15-2429-5_4) (дата звернення: 30.03.2026).
- 8 Ge J., Sun H., Li H., et al. Future directions of forensic DNA databases. *Croatian medical journal*. 2014. Vol. 55. No. 2. Pp. 163–166. DOI: [10.3325/cmj.2014.55.163](https://doi.org/10.3325/cmj.2014.55.163) (дата звернення: 07.04.2026).
- 9 Corte-Real F. Forensic DNA databases. *Forensic Science International*. 2004. Vol. 146. Suppl: S143–4. DOI: [10.1016/j.forsciint.2004.09.043](https://doi.org/10.1016/j.forsciint.2004.09.043) (дата звернення: 21.03.2026).
- 10 Tuazon O. M. Universal forensic DNA databases: acceptable or illegal under the European Court of Human Rights regime? *Journal of Law and the Biosciences*. 2021. Vol. 8. Is. 1. 24 p. DOI: [10.1093/jlb/lsab022](https://doi.org/10.1093/jlb/lsab022) (дата звернення: 01.03.2026).

можна виокремити та порівняти. Це дало поштовх розробленню техніки дослідження ДНК людини з метою її ідентифікації, яка здобула назву «ДНК-дактилоскопія» (англ. *DNA fingerprinting*)¹¹.

Створювати бази даних з генетичними профілями почали в середині 1990-х років. Першу судово-генетичну базу даних сформували в Англії та Вельсі в 1995 році; цей приклад наслідували Нідерланди (1997), Австрія (1997) і Німеччина (1998)¹².

Однією з найбільш ефективних для розкриття злочинів баз ДНК-профілів є британська кримінальна база даних ДНК (англ. *UK National Criminal Intelligence DNA Database, NDNAD*). Вона стала першою національною базою ДНК у світі, створеною завдяки прийняттю у Великій Британії в 1995 році профільному законодавству¹³. У 2016 році вона містила 5 862 642 ДНК-профілі осіб і 519 678 профілів, вилучених з місць подій, тобто профілі понад 9 % населення країни¹⁴. Британську базу даних можна застосовувати не тільки для попередження та розслідування злочинів, а й для ідентифікації померлих. Вона забезпечує успішні результати

перевірки за понад 32 тис. злочинів на рік. Наприклад, за даними науковців, у 2014–2015 роках вірогідність того, що ДНК-профіль з місця події збігатиметься з профілем у базі даних, становила 63,2 %¹⁵. Ця база містить інформацію про будь-яку затриману поліцією особу, навіть якщо її вину не підтверджено. Окрім того, у Шотландії передбачена процедура добровільного здавання громадянами ДНК-зразків з метою можливої ідентифікації в майбутньому в цивільних справах. Останні дані свідчать, що станом на березень 2020 року кількість профілів становить понад 6 млн, а база даних — 600 тис. із місць злочинів, що еквівалентно приблизно 10 % постійного населення Великої Британії¹⁶. Отже, у цій державі зібрано найбільшу в Європі колекцію генетичної інформації населення. У квітні 2004 року у Великій Британії узаконили зберігання ДНК-інформації всіх заарештованих за підозрою у скоєнні будь-якого злочину. Утім, у грудні 2008 року ЄСПЛ дійшов висновку, що подібна практика зберігання ДНК-інформації є порушенням прав людини та порадив змінити систему зберігання персональних даних¹⁷.

- 11 Степанюк Р. Л., Перлін С. І., Кікінчук В. В. та ін. Криміналістичне дослідження ДНК: технології та можливості : навч. посіб. Вид. 2-ге, перероб. та допов. Харків, 2022. 120 с. URL: <https://dspace.univd.edu.ua/server/api/core/bitstreams/4a11e370-44d1-45ed-9838-dc0918c7c429/content> (дата звернення: 24.03.2026).
- 12 Machado H., Granja R. Op. cit. DOI: 10.1007/978-981-15-2429-5_4 (дата звернення: 05.03.2026).
- 13 Martin P. D., Schmitter H., Schneider P. M. Op. cit. DOI: 10.1016/s0379-0738(00)00436-9 (дата звернення: 01.03.2026).
- 14 Степанюк Р. Л., Перлін С. І., Кікінчук В. В. та ін. Зазнач. твір. URL: <https://dspace.univd.edu.ua/server/api/core/bitstreams/4a11e370-44d1-45ed-9838-dc0918c7c429/content> (дата звернення: 04.04.2026).
- 15 Brown T., Geddes L., Gill P., et al. Making sense of forensic genetics. What can DNA tell you about a ? London : Sense About Science, 2017. 21 p. URL: <https://senseaboutscience.org/wp-content/uploads/2017/01/making-sense-of-forensic-genetics.pdf> (дата звернення: 09.03.2026).
- 16 Amelung N., Granja R., Machado H. Modes of Bio-Bordering. The Hidden (Dis)integration of Europe. Singapore : Palgrave Pivot, 2021. Ch. 4 : Germany. Pp. 55–71. DOI: 10.1007/978-981-15-8183-0_4 (дата звернення: 09.03.2026).
- 17 Case of S. and Marper v. The United Kingdom (Applications nos. 30562/04 and 30566/04). 4 Dec. 2008 / HUDOC. European Court of Human Rights : web. URL: [https://hudoc.echr.coe.int/fre#%22itemid%22:\[%22001-90051%22\]\)](https://hudoc.echr.coe.int/fre#%22itemid%22:[%22001-90051%22])) (дата звернення: 17.03.2026).

Слід зауважити, що *NDNAD* Великої Британії є наймасштабнішою в Європі: вона містить ДНК понад 10 % населення, що забезпечує високу ефективність у розкритті злочинів з імовірністю збігу 63,2 % (2014–2015). Однак, попри позитивні результати у сфері правосуддя, практика безстрокового зберігання ДНК-профілів затриманих, вини яких не довели, ЄСПЛ визнав порушенням прав людини. На нашу думку, британська модель підтверджує, що максимальне наповнення бази ДНК кардинально підвищує кількість розкритих злочинів, проте потребує постійного юридичного коригування, щоб не перетворитися на інструмент необмеженого втручання держави в приватне життя громадян.

Національну базу генетичних профілів Франції (фр. *Fichier National Automatisé des Empreintes Génétiques*, *FNAEG*) створено 1998 року. Спершу вона містила інформацію лише про осіб, засуджених за злочини, що мали сексуальне підґрунтя. Із листопада 2001 року дію закону про збір генетичних даних поширили на інші злочини, включно з актами тероризму й варварства. Цим законом також передбачено покарання: 2 роки позбавлення волі та штраф в розмірі 20 тис. євро за відмову від здавання аналізів¹⁸. *FNAEG* також може містити ДНК-профілі неповнолітніх віком від 13 років. У цій базі профілі підозрюваних, але не засуджених осіб становлять майже 75 %. Водночас у Франції легалізовано санкції за відмову від здавання зразка ДНК засудженими (2001) і підозрюваними особами (2003). Звідси зро-

зуміло, чому до весни 2018 року ця база даних налічувала 3,8 млн індивідуальних ДНК-профілів і 0,5 млн неідентифікованих профілів зі слідів, залишених на місцях злочинів, або з невіданих трупів. Варто зазначити, що перша із цих цифр не враховує жодних дублікатів, оскільки окремі профілі могли зареєструвати під різними іменами. Після видалення дублікатів (2018) *FNAEG* налічувала приблизно 2,9 млн індивідуальних генетичних профілів і 480 тис. неідентифікованих слідів. У *FNAEG* профілі ДНК підозрюваних зберігають упродовж 25 років, а засуджених — протягом 40. Цей строк поширюється на всіх осіб, незалежно від віку (неповнолітні або дорослі) й тяжкості скоєного злочину¹⁹.

Слід зауважити, що *FNAEG* трансформувалася з вузькоспеціалізованого реєстру в масштабну систему контролю, де 75 % профілів належать не засудженим, а підозрюваним, до того ж містить багато дублікатів. Як зазначено вище, система відзначається жорстким примусом до здавання зразків і тривалими термінами зберігання (25–40 років) як для дорослих, так і для неповнолітніх.

У Сполучених Штатах Америки експериментальні бази ДНК запровадили в 6 штатах і криміналістичних лабораторіях 1990 року, а 1994 року прийняли закон про примусовий збір зразків ДНК у людей, засуджених за злочини із застосуванням насильства. У такий спосіб ФБР отримало формальний дозвіл на застосування комбінованої системи індексації ДНК (англ. *Combined DNA Index System*, *CODIS*). Сьогодні вже в усіх

18 Петряев С. Ю., Трофименко М. В. Щодо питання формування національної бази ДНК-даних в Україні. *Вісник Національного технічного університету України «Київський політехнічний інститут»*. Політологія. Соціологія. Право. 2010. № 3 (7). С. 164–166. URI: <https://ela.kpi.ua/handle/123456789/5569> (дата звернення: 17.03.2026).

19 Vailly J., Bouagga Ya. Opposition to the Forensic Use of DNA in France: The Jurisdiction and Verdict Effects. *BioSocieties*. 2019. Vol. 15. No. 3. Pp. 394–419. DOI: 10.1057/s41292-019-00150-y (дата звернення: 17.03.2026).

50 штатах передбачений обов'язковий забір ДНК в осіб, які скоїли злочин із застосуванням сексуального насильства або вбивство, а в 47 штатах збирають ДНК в усіх засуджених злочинців. 1990 року створено реєстр даних ДНК всіх військовослужбовців американської армії. Ці дані зберігають увесь час служби, а після завершення контракту вилучають і знищують. Станом на 2015 рік база даних США містить майже 14 млн ДНК-профілів²⁰. За даними ФБР, у 2023 році зібрано 21,7 млн ДНК-профілів, що еквівалентно приблизно 7 % населення США²¹.

На нашу думку, побудована США система біометричного нагляду є однією з найпотужніших у світі. Вона забезпечує високу ефективність у розкритті злочинів, але водночас створює серйозні виклики для приватності, оскільки генетичний профіль особи перестає бути її особистою таємницею.

У 2008 році уряд Греції ухвалив закон, згідно з яким заснували Національну базу даних ДНК Греції, де реєстрували тільки профілі ДНК засуджених злочинців, визнаних винними у скоєнні тяжких насильницьких злочинів. Рік потому поправки до цього закону дали змогу реєструвати в цій базі ДНК заарештованих або обвинувачених у скоєнні злочину, навіть якщо згодом цих людей виправдали. Тож перелік злочинів, за якими проводять ДНК-профілювання в Греції, сьогодні охоплює не тільки тяжкі, а й дрібні правопорушення, учи-

нення яких передбачає позбавлення волі на строк від 3 місяців і більше²².

Аналіз грецької моделі демонструє одну з найшвидших у Європі трансформацій від суворо обмеженої до максимально розширеної системи збирання біометричних даних. Лише за один рік (2008—2009) Греція перейшла від консервативної моделі (тільки засуджені за тяжкі насильницькі злочини) до експансивної моделі, яка дає змогу збирати ДНК навіть у дрібних правопорушників. Ми вважаємо Грецію прикладом країни, що обрала шлях швидкої біометризації та натомість пожертвувала суворими критеріями конфіденційності (як у Португалії або Німеччині) заради створення масштабного інструмента поліцейського нагляду.

Цікавим видається стрімкий розвиток баз даних ДНК в Китаї. За даними керівного органа Національної бази даних ДНК — Китайського інституту судової медицини Міністерства громадської безпеки,— їхня *NDNAD* станом на 2018 рік містила 68 млн профілів, хоча створена лише 2005 року, а менше ніж рік до того (2017) — 55 млн. Таке стрімке зростання означає, що за кількістю профілів китайська *NDNAD* є найбільшою у світі. Друге місце за кількістю ДНК-даних у національній базі посідають Сполучені Штати Америки (17 530 781; станом на 2018 рік), третє — Велика Британія (6 024 032 станом на 2017 рік). У Китаї загалом функціонують три різні бази даних ДНК: уже згадана *NDNAD*,

20 Butler J. M. The future of forensic DNA analysis. *Philosophical Transactions of the Royal Society of London. Series B, Biological Sciences*. 2015. Art. 370(1674):20140252. DOI: [10.1098/rstb.2014.0252](https://doi.org/10.1098/rstb.2014.0252) (дата звернення: 10.03.2026).

21 Klippenstein K. FBI hoovering up DNA at a pace that rivals China, holds 21 million samples and counting / The Intercept_ : web. Aug 29 2023. URL: <https://theintercept.com/2023/08/29/fbi-dna-collection-surveillance/> (дата звернення: 16.03.2026).

22 Voultsos P., Njau S., Tairis N., et al. Launching the Greek forensic DNA database. The legal framework and arising ethical issues. *Forensic Science International. Genetics*. 2011. Vol. 5. Is. 5. Pp. 407–410. DOI: [10.1016/j.fsigen.2010.08.013](https://doi.org/10.1016/j.fsigen.2010.08.013) (дата звернення: 17.03.2026).

Національна база даних ДНК зниклих дітей (далі — *NMCDD*) і база даних *Y-STR*, що є складником *NDNAD*. За кількістю профілів китайські як *NDNAD*, так і *Y-STR* є найбільшими базами даних у своєму роді у світі. Усіма ними керує Міністерство громадської безпеки Китайської Народної Республіки. Станом на вересень 2017 року там налічувалося 598 лабораторій криміналістичної ДНК з 1050 приладами для аналізу ДНК і 3344 технічними працівниками. Китайські бази даних містять 3,1 % профілів населення, водночас різні провінції мають різний рівень охоплення, оскільки кожною областю управляють окремо. Варто ще раз зауважити, що китайська *NDNAD* містить дуже незначну кількість профілів реальних правопорушників (хоча збільшення відсоткового охоплення населення базою даних ДНК є пріоритетним завданням). Більшість із-поміж 95 % профілів — це референтні зразки, зібрані із цільових популяцій. Визначення цільових груп населення варіюється від провінції до провінції²³.

Аналіз китайської моделі формування баз ДНК-даних свідчить про створення безпрецедентної за масштабами системи біометричного контролю, яка за кількісними показниками значно випереджає західні аналоги (США й Велику Британію). Як зазначено вище, китайська *NDNAD* продемонструвала аномальну швидкість наповнення — приріст на 13 млн профілів менше ніж за рік (2017–2018), що свідчить про по-

тужний адміністративний ресурс і технологічну базу (майже 600 лабораторій). На нашу думку, важливою відмінністю від США та Великої Британії, де бази поповнюються переважно за рахунок правопорушників, у Китаї 95 % профілів належать особам, які не скоїли злочину. Система фокусується на «цільових популяціях», що перетворює базу з інструмента криміналістики на інструмент масового державного нагляду.

На противагу Китаю, бази ДНК-даних Німеччини за наповненістю належать до середніх. Це обумовлено тим, що на суспільне сприйняття генетики в Німеччині впливають спогади про її нацистське минуле та про те, як наукою скористалися для расової генетики. Саме це сприяє сильному почуттю конфіденційності щодо генетики в німців і загальній підозрі до державних і правоохоронних органів, які мають доступ до конфіденційної генетичної інформації своїх громадян. Німецьку базу даних ДНК започаткувало 1998 року Міністерство внутрішніх справ у Федеральному управлінні кримінальної поліції. Сьогодні вона є середньою за розмірами, порівняно з іншими базами даних в Європі²⁴: містить 871 506 ДНК-профілів (за звітом *The European Network of Forensic Science Institutes*, далі — *ENFSI*)²⁵. Окрім Федерального управління кримінальної поліції, прокуратура також може отримувати дані з німецької бази даних ДНК для цілей кримінального правосуддя. Згодом законодавство більш докладно

23 Bernotaite A. Building of the World's Largest DNA Database: The China Case / In: Shrivastava P., Dash H. R., Lorente J. A., Imam J. (eds) *Forensic DNA Typing: Principles, Applications and Advancements*. Singapore : Springer, 2020. Pp. 639–658. DOI: 10.1007/978-981-15-6655-4_33 (дата звернення: 24.03.2026).

24 Amelung N., Granja R., Machado H. Op. cit. DOI: 10.1007/978-981-15-8183-0_4 (дата звернення: 15.02.2026).

25 ENFSI Survey on DNA Databases in Europe 2020 / ENFSI : web. 2021. URL: <https://enfsi.eu/wp-content/uploads/2021/09/ENFSI-survey-DNA-database-Europe-2020.pdf> (дата звернення: 26.02.2026).

окреслило умови збирання та зберігання ДНК-профілів. Перші специфікації передбачали, що профілі ДНК можна створювати та зберігати для тяжких злочинів. Друга специфікація з'явилася 1999 року: у ній наведено перелік злочинів, які вважають тяжкими, що виправдовує створення ДНК-профілю засуджених осіб. На додачу до тяжких злочинів, повторне вчинення інших кримінальних правопорушень, включно з крадіжкою зі зломом, наклепом і сильним сп'янінням, може призвести до збирання ДНК-профілю. У 2005 році третя специфікація розширила перелік злочинів, що дають право на збирання та зберігання профілів ДНК підозрюваних, додавши до нього незначні правопорушення, якщо їх розглядають як повторні дії. Ще однією суттєвою зміною стало те, що дозвіл судді більше не є обов'язковим, і люди можуть добровільно погодитися надати зразки для аналізу ДНК-профілю. Ця поправка сприяла значному збільшенню кількості зібраних ДНК-профілів²⁶.

Аналіз німецької моделі, на нашу думку, свідчить про унікальний баланс між історичною пам'яттю та потребами сучасної криміналістики, де етика й конфіденційність мають визначальне значення. На відміну від Китаю або Британії, наповнення бази в Німеччині стримує «травма минулого» (нацистська расова генетика). Це сформувало високий рівень суспільної недовіри до збору біометрії державою, що пояснює доволі незначний обсяг бази (приблизно 871 тис. профілів).

Нідерландську базу даних ДНК юридично створили в 1994 році, вона запрацювала в 1997 році. Це одна з баз даних

середнього розміру в Європейському Союзі (далі — ЄС). За даними *ENFSI*, у червні 2016 року вона містила 237 254 профілі осіб, що становило 1,4 % населення країни. У квітні 2020 року нідерландську базу даних ДНК складала 328 542 профілі фізичних осіб, що становило 1,9 % населення (із-поміж 17 134 178 осіб). Нідерланди мають значний досвід інновацій у регулюванні та практичному застосуванні генетичних технологій у судово-медичних цілях. У 1994 році вони стали першою країною, яка запровадила спеціальне законодавство для користування судово-медичною ДНК для порівняння профілів ДНК підозрюваного і з місця злочину. У 2003 році Нідерланди також першими започаткували регулювання в застосуванні генетично детермінованих зовнішніх ознак у кримінальних розслідуваннях і даних ДНК (наприклад, судове ДНК-фенотипування (визначення зовнішності за генами), сімейний пошук і масові скринінги), які відтоді набули важливого значення в кримінальних розслідуваннях у цій країні²⁷.

Аналіз нідерландської моделі свідчить про те, що ця держава є світовим технологічним піонером, який робить ставку не на кількість профілів, а на глибину й інноваційність методів аналізу. Маючи доволі невелику за кількістю профілів базу (лише 1,9 % населення), Нідерланди демонструють високу ефективність завдяки впровадженню передових методик, як-от ДНК-фенотипування і сімейний пошук. На нашу думку, дещо спірним є користування «суперечливими» технологіями (масові скринінги, пошук родичів), що демонструє готовність країни розширювати

26 Amelung N., Granja R., Machado H. Op. cit. DOI: 10.1007/978-981-15-8183-0_4 (дата звернення: 15.02.2026).

27 Ibid. Ch. 5 : The Netherlands. Pp. 73–87. DOI: 10.1007/978-981-15-8183-0_5 (дата звернення: 24.02.2026).

межі втручання у приватність заради розкриття особливо тяжких або резонансних злочинів.

Польща створила базу даних ДНК у 2007 році. За даними *ENFSI*, у червні 2016 року польська база даних ДНК налічувала 45 679 профілів осіб. Це становить 0,12 % від кількості постійного населення країни (38 200 000 осіб). Порівняно з іншими країнами ЄС, польська база даних ДНК не така велика, як португальська, яка містить профілі 0,09 % постійного населення. Від самого початку обмін даними судово-медичної експертизи ДНК розглядали як фундаментальний для польського проекту технологічної модернізації, інтеграції в Європу й боротьби з міжнародною злочинністю. Національна база даних ДНК Польщі зберігає й обробляє профілі ДНК за такими критеріями: обвинувачених, підсудних, підозрюваних та інших осіб, щодо яких немає підстав для вилучення з матеріалів справи та знищення зібраних у них доказів; невідомих осіб або осіб, які намагаються приховати свою особу; невідомих трупів; невідомих слідів, зібраних на місці злочину, походження яких неможливо пов'язати з конкретною особою. Технічною інфраструктурою національної бази даних ДНК керує відділ біології Центральної криміналістичної лабораторії поліції (англ. *Central Forensic Laboratory of the Police*, далі — *CFLP*), який є зберігачем бази даних ДНК, а також інших біометричних баз даних. Як один з основних постачальників судово-експертних послуг у Польщі, *CFLP* відповідає за ведення справ, надання технічних і криміналістичних ресурсів, а також бере участь у судово-експертних дослідженнях. У Польщі послуговуються ІТ-системою *CODIS*. Підтримка, яку ФБР надає для

CODIS, містить, зокрема, надання довідкових послуг і є однією з причин, чому 22 держави-члени ЄС користуються саме нею для збору й пошуку ДНК-профілів. Отже, програмне забезпечення сприяло певній стандартизації національних систем²⁸.

Аналіз польської моделі свідчить про побудову системи, орієнтованої не на масовість, а на міжнародну інтеграцію та технологічну стандартизацію в межах ЄС і НАТО. Маючи один з найнижчих показників охоплення в ЄС (лише 0,12 % населення), Польща компенсує це користуванням американською системою *CODIS*, що робить її базу цілком сумісною з базами 22 країн ЄС і США, а це критично важливо для боротьби із транскордонною злочинністю. Категорії осіб, чиї дані додають до бази (обвинувачені, підозрювані, неідентифіковані трупи), свідчать про суворо криміналістичний характер системи. Польща уникає практики масового збору даних «на майбутнє», характерної для Британії або Китаю.

Португальську базу даних ДНК створено в 2008 році, вона є однією з найменших у ЄС, оскільки в цій державі обмежено критерії для внесення та видалення ДНК-профілів. За даними *ENFSI*, у червні 2016 року ця база даних налічувала 5339 профілів фізичних осіб (0,05 % постійного населення країни), а станом на 31.12.2019 р.— 10 270 профілів осіб, засуджених за вчинення злочину (0,1 % із 10 257 342 осіб). Інтеграція Португалії у 2015 році в систему Прюм допомогла країні швидко налагодити зв'язки з обміну ДНК-даними з 19 країнами. Однак Португалія суворо обмежила кількість категорій даних, доступних для обміну: вона обмінюється даними лише про засуджених осіб і зразками з місць злочину,

28 Amelung N., Granja R., Machado H. Op. cit. Ch. 6 : Poland. Pp. 89–103. DOI: 10.1007/978-981-15-8183-0_6 (дата звернення: 24.02.2026).

що робить її однією з країн, які обмінюються найменшою кількістю категорій даних поміж усіх (порівняно з Грецією). Португальська історія значною мірою позначена тривалим періодом диктатури у XX столітті (1926—1974), що характеризувався політичними та поліцейськими репресіями і цензурою, що залишило невитравний слід у суспільстві і, зокрема, у правовій культурі й культурі кримінального правосуддя цієї держави. Наприклад, у колективній уяві поліцію до певного часу сприймали як тісно пов'язану з авторитаризмом періоду диктатури. Культурний слід диктатури й недовіра до поліції суттєво вплинули на розвиток національної бази даних ДНК в Португалії: наприклад, базою даних ДНК керує Національний інститут судової медицини та криміналістики, а не поліція. Незважаючи на початкове бажання створити розширену базу даних ДНК, законодавча база в Португалії зрештою виявилася однією з найбільш обмежувальних в Європі: її можна вважати похідною від особливого режиму захисту персональних даних і генетичної конфіденційності. Португальська база даних ДНК також послугується системою CODIS²⁹.

На нашу думку, аналіз португальської моделі демонструє приклад максимального обережного підходу до біометричного контролю, де історичний досвід диктатури визначив архітектуру сучасної системи правосуддя. Це призвело до унікального інституційного рішення: базу даних підпорядковано не Міністерству внутрішніх справ, а Національному інституту судової медицини та криміналістики, що дистанціює збір ДНК від поліцейського апарату. Суворість критеріїв внесення й видалення даних робить базу ДНК Португалії моделлю «мінімальної необхідності», де приватність превалює

над розширенням поліцейських інструментів. Хоча Португалія приєдналася до системи Прюм і налагодила зв'язки з 19 країнами, вона свідомо обмежила категорії даних для обміну лише засудженими особами. Це контрастує з іншими країнами, які обмінюються даними підозрюваних.

Варто зауважити, що історія створення в Європі баз ДНК-даних неоднакова в різних країнах, тож за часом створення пропонуємо розподілити їх на «старі» й «нові»: «старими» вважати бази Великої Британії (1995), Нідерландів (працює з 1997 року, хоча юридично створена ще в 1994 році), Австрії (1997), Німеччини (1998) і Франції (1998). (До речі, база даних ДНК США також належить до «старих»: експериментальні запровадили в 1990 році, а в 1994 році ухвалили закон про примусовий збір зразків ДНК в засуджених за злочини із застосуванням насильства.) «Новими» базами даних ДНК пропонуємо вважати створені після 2000 року в Польщі (2007), Португалії (2008), Греції (2008), Румунії (2008).

Зрозуміло, що базами даних усі названі країни послуговуються для цілей кримінального розслідування. Розглядаючи критерії включення й вилучення ДНК-профілів з криміналістичних баз даних, викладені в законодавствах країн ЄС, а також США, Канади, Китаю та деяких інших, можна виокремити дві основні групи: країни, законодавство яких має *розширювальну дію* (Австрія, Данія, Естонія, Фінляндія, Латвія, Литва, Шотландія, Словаччина, Сполучене Королівство (Англія та Вельс), США й Китай), і країни, законодавство яких має *обмежувальну дію* (Бельгія, Франція, Німеччина, Угорщина, Ірландія, Італія, Люксембург, Нідерланди, Польща, Португалія, Румунія, Іспанія, Франція та Швеція).

29 Amelung N., Granja R., Machado H. Op. cit. Ch. 7 : Portugal. Pp. 105–117. DOI: [10.1007/978-981-15-8183-0_7](https://doi.org/10.1007/978-981-15-8183-0_7) (дата звернення: 24.02.2026).

У групі країн, законодавство яких має обмежувальні наслідки (англ. *restrictive effects*), умовою включення профілів до баз даних зазвичай є те, що особу або підозрюють у злочині, або засуджено за злочин (особливо якщо це тяжкий злочин), що передбачає потенційне або реальне ув'язнення. У групі країн із законодавством експансивної дії (англ. *expansive effects*) пороги для включення нижчі, а періоди зберігання профілів довші. В експансивній групі критерії включення до баз даних у більшості країн стосуються підозрюваних (виняток — Данія та Фінляндія, де це пов'язано з максимальним терміном ув'язнення). Законодавчі конфігурації країн, що розширюють базу даних, свідчать про можливість збільшення кількості ДНК-профілів для збільшення кількості збігів між особами та слідами. Аргумент на користь цього: особи, які скоїли нетяжкі злочини або є лише підозрюваними, можуть бути причетними до більш серйозних злочинів у майбутньому. Окрім того, створення законодавчих умов для розширення бази даних ДНК не тільки підвищить ефективність кримінальних розслідувань, а й, імовірно, стане чинником стримування для злочинності³⁰.

Аналізуючи бази даних ДНК різних країн, за наповненістю умовно можна їх об'єднати у великі, середні й малі. Прикладом великих є бази даних ДНК Великій Британії, Франції та США. До середніх належать бази Нідерландів, Німеччини

та ін., до малих — Португалії, Польщі та ін.

Слід також зауважити, що кількість збігів між зразками не пов'язана з кількістю профілів, наявних у базі даних. Країни з більшою кількістю профілів у базі даних ДНК (у відсотках до кількості населення) не обов'язково мають коефіцієнт корисної дії, значно вищий за країни з порівняно меншою такою часткою. Іншими словами, високий коефіцієнт ефективності збігів слідів на особу свідчить про те, що до бази даних включають «правильних» людей, тобто саме профілі цих осіб мають високі шанси збігтися з ДНК-слідами на місці злочину³¹.

В Україні першу експертизу методом ДНК-аналізу із застосуванням радіаційної позначки за фактом убивства виконали 1992 року, а в «1993 році керівництво МВС України прийняло рішення і розпочало роботу зі створення молекулярно-генетичної лабораторії з метою впровадження методів ДНК-аналізу для розкриття та розслідування злочинів.

Проводити експертизи та дослідження за допомогою молекулярно-генетичного методу ДНК-аналізу (встановлення ДНК-профілів) у відділі медико-біологічної експертизи розпочали у 1994 році»³².

В Україні діяльність із ведення криміналістичного обліку генетичних ознак людини упорядкували лише 2009 року — із прийняттям Інструкції з організації функціонування криміналістичних обліків експертної служби МВС, яка

30 Santos F., Machado H., Silva S. Forensic DNA databases in European countries: is size linked to performance? *Life Sciences, Society and Policy*. 2013. Vol. 9. Art. 12. 13 p. URL: <https://link.springer.com/article/10.1186/2195-7819-9-12> (дата звернення: 09.03.2026).

31 Asplen Ch. ENFSI Survey on the DNA Profile Inclusion, Removal and Retention of Member States' Forensic DNA Database / ENFSI : web. 2009. 11 p. URL: http://enfsi.eu/wp-content/uploads/2016/09/enfsi_report_on_dna_legislation_in_europe_0.pdf (дата звернення: 03.03.2026).

32 Дяченко Н. М. Основні етапи розвитку молекулярно-генетичної експертизи в Державному науково-дослідному експертно-криміналістичному центрі МВС України. *Криміналістичний вісник*. 2011. № 1 (15). С. 167. URL: <https://visnyk.ndnec.mvs.gov.ua/arxiv/tom-15-1-2011-kriminalistichnii-visnik> (дата звернення: 05.02.2026).

регламентує, зокрема, загальні питання формування й ведення такого обліку³³.

Упродовж 2007–2013 рр. установи експертної служби МВС України провели понад 8 тис. молекулярно-генетичних експертиз і отримали понад 14 тис. ДНК-профілів. Для депонування й оброблення цих профілів (зокрема, пошуку збігів) запроваджено Центральний облік генетичних ознак людини (далі — ЦОГОЛ). За названий період, відповідно до записів ЦОГОЛ, за ДНК-профілями ідентифіковано понад 130 невідомих трупів³⁴.

В Україні автоматизований облік генетичних ознак людини функціонує з 2009 року на центральному й обласних рівнях. Облік містить оперативно-пошукові колекції Державного науково-дослідного експертно-криміналістичного центру (далі — ДНДЕКЦ) і науково-дослідних експертно-криміналістичних центрів в областях (далі — НДЕКЦ), які формують із ДНК-профілів осіб, підозрюваних або звинувачуваних у скоєнні злочину, узятих під варту, засуджених (за їхньої добровільної згоди); біологічних слідів, вилучених під час огляду місця події, зокрема, за фактами безвісного зникнення осіб, проведення інших слідчих дій і оперативно-розшукових заходів; невідомих трупів. ДНК-профілі отримують під час експертних досліджень у ДНДЕКЦ, НДЕКЦ, Держустанові Головного бюро судмедекспертизи Міністерства охорони здоров'я, Кримській республіканській установі «Бюро судово-

медичної експертизи», бюро судмедекспертизи (далі — бюро СМЕ) Київської та Севастопольської міських, обласних державних адміністрацій.

Обласні оперативно-пошукові колекції формують у НДЕКЦ на тих самих підставах, що і в ДНДЕКЦ, а ДНК-профілі отримують під час експертних досліджень у НДЕКЦ і бюро СМЕ. Обліку підлягають ДНК-профілі, отримані за допомогою генетичних аналізаторів і визначені за низкою стандартних систем маркерів (*STR*-локусів), які є єдиними для експертних лабораторій відповідно до рекомендацій *ENFSI*³⁵.

У липні 2022 року Верховна Рада України ухвалила Закон «Про державну реєстрацію геномної інформації людини»³⁶, у якому передбачено правові засади оброблення геномної інформації людини з метою її державної реєстрації в Україні та який є вкрай важливим для правоохоронної системи і сфери експертно-криміналістичної діяльності. Цей Закон виокремлює 2 форми державної реєстрації геномної інформації: обов'язкову й добровільну. У ньому також регламентовано правила відбору біологічного матеріалу для проведення державної реєстрації геномної інформації за окремими категоріями осіб, проведення молекулярно-генетичного дослідження (експертизи), правила зберігання й знищення біологічного матеріалу й багато інших питань.

У 2023 році в Україні запрацював Електронний реєстр геномної інформації

33 Інструкція з організації функціонування криміналістичних обліків експертної служби МВС : затв. наказ. МВС України від 10.09.2009 р. № 390. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0963-09#Text> (дата звернення: 05.02.2026).

34 Костіков І. Ю., Марійко В. В., Щербакова Ю. В. та ін. Зазнач. твір. DOI: 10.37025/1992-4437/2023-39-1-10 (дата звернення: 01.03.2026).

35 Інструкція з організації функціонування URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0963-09#Text> (дата звернення: 05.02.2026).

36 Про державну реєстрацію геномної інформації людини : Закон України від 09.07.2022 р. № 2391-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2391-20#Text> (дата звернення: 05.02.2026).

ції людини (далі — ЕРГІЛ), що є функційною підсистемою єдиної інформаційної системи МВС України. Структуру, порядок роботи, основні завдання, мету та функції ЕРГІЛ визначено в Положенні про Електронний реєстр геномної інформації людини³⁷. ЕРГІЛ є ефективним для: ідентифікації осіб, які вчинили кримінальні правопорушення; розшуку зниклих безвісти осіб; ідентифікації невпізнаних трупів людей, їхніх останків і частин тіла людини; ідентифікації осіб, які не здатні через стан здоров'я, вік або інші обставини повідомити інформацію про себе³⁸. Особливо це важливо в умовах війни з росією. На рівні з ЕРГІЛ функціонують також ЦОГОЛ і локальний облік генетичних ознак людини (далі — ЛОГОЛ).

Висновки

Загалом сьогодні 69 країн світу мають національні бази даних генетичних ознак і ще 34 країни їх формують. Останнім часом такі бази активно поповнюються в Азії, зокрема Китаї, Індії та Південній Кореї.

На нашу думку, бази даних генетичних ознак можна об'єднати в групи за такими основними критеріями: наповненість (кількістю профілів, наявних і базі), принцип включення профілів до бази (обмежувальна або експансивна дія); коефіцієнт ефективності. Українська база ДНК-даних доволі нова (2009) порівняно з Великою Британією (1995) і деякими країнами ЄС (Нідерланди (1997) і Франція (1998)), однак достат-

ньою мірою розроблена порівняно з Польщею (2007) і Португалією (2008).

На основі аналізу досвіду Великої Британії, США, Китаю, Німеччини, Нідерландів, Польщі, Португалії та Греції можна дійти комплексного висновку про сучасні світові стратегії формування баз ДНК-даних і користування ними.

По-перше, існує взаємозв'язок між історією країни та режимом бази ДНК. Наприклад, демократичні країни з досвідом диктатури (Німеччина, Португалія) мають найменші за кількістю профілів бази (0,05—1 %). У них панує висока недовіра до поліції, тому контроль над ДНК часто передають цивільним медичним інституціям, а збір даних суворо обмежують лише засудженими. Варто також зазначити, що країни з авторитарним ухилом або пріоритетом держбезпеки (наприклад, Китай) створюють гігантські бази (68 млн +), де 95 % профілів належать законослухняним громадянам (цільовим групам).

По-друге, наявний певний конфлікт між ефективністю та приватністю баз ДНК-даних. Велика Британія своїм прикладом доводить, що охоплення 10 % населення дає колосальну кількість розкритих злочинів (63 %), але призводить до юридичних санкцій від ЄСПЛ через порушення прав невинуватих осіб. Таким само шляхом іде Греція. Нідерланди обрали інший напрям: технологічність замість кількості. Навіть за незначного охоплення (1,9 % населення), вони успішно розкривають злочини за допомогою таких методів, як ДНК-фенотипування й сімейний пошук.

37 Положення про Електронний реєстр геномної інформації людини : затв. наказ. МВС України від 04.08.2023 р. № 639. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1657-23#Text> (дата звернення: 05.02.2026).

38 Дубонос К. В. Актуальні питання впровадження електронного реєстру геномної інформації людини. *Судова експертиза в контексті відновлення України* : мат-ли III всеукр. наук.-практ. конф. (Львів, 09.06.2023). Київ, 2023. С. 67—74. URL: <https://intellect.org.ua/wp-content/uploads/2023/08/sudova-ekspertyza-2023-druk.pdf> (дата звернення: 05.02.2026).

По-третє, існує ефект технологічної стандартизації. Більшість країн (США, Польща та ще 22 члени ЄС) послуговуються американською системою CODIS. Це створює єдиний цифровий простір для боротьби з міжнародним тероризмом і транскордонною злочинністю. Навіть малі за обсягом бази (як у Польщі) стають ефективними завдяки сумісності з міжнародними реєстрами.

Порівняно з проаналізованими країнами, становлення української системи ДНК-ідентифікації свідчить про поступовий перехід від поодиноких експертиз до створення централізованої системи ЦОГОЛ, яка за своєю структурою та принципами наближена до європейських моделей середнього наповнення. Попри те, що першу подібну експертизу провели 1992 року, нормативне врегулювання та створення єдиної бази даних ЦОГОЛ відбулося лише 2009 року. Це свідчить про повільну інституціоналізацію порівняно з країнами-піонерами (Велика Британія, США). Ухвалення профільного Закону «Про державну реєстрацію геномної інформації людини» перевело роботу з ДНК з рівня відомчих інструкцій МВС на загальнодержавний рівень. Це створило легітимний фундамент для масової реєстрації, аналогічній системі США й Великої Британії. Запровадження в Україні у 2023 році ЕРГІЛ забезпечує цифровізацію процесів, а дотримання стандартів ENFSI гарантує сумісність українських даних з європейськими базами, що важливо для ідентифікації громадян за кордоном.

Паралельне функціонування новітнього ЕРГІЛ і перевірених ЦОГОЛ та ЛОГОЛ свідчить про перехідний період українського ДНК-профілювання. Це дає змогу зберігати масиви даних минулих років, поступово інтегруючи їх у сучасну цифрову платформу. Поділ на обов'язкову (для злочинців і за спеціаль-

ними категоріями в умовах війни) та добровільну реєстрацію допомагає Україні утримувати баланс між державною безпекою і правами людини, уникаючи звинувачень у тотальному стеженні (як у випадку з КНР).

Україна — держава з демократичними цінностями, що відбивається і на її базах ДНК-даних. Законодавство України гарантує право громадян на особисту недоторканність і презумпцію невинуватості, що зумовлює неможливість запровадження в нашій державі тотального й невибіркового зберігання зразків ДНК і профілів незасуджених осіб з метою розширити бази таких даних як виправдання для посилення громадського захисту.

Forensic DNA Registries Worldwide and in Ukraine: History of Formation and Development Prospects

Oleksii Lozovyi

This article purpose is to analyze emergence history, formation and content peculiarities of existing forensic DNA registries in the world and in Ukraine, outline possible development prospects. For achieving this goal, general scientific and special methods of scientific cognition (comparative law, formal law, forecasting, modeling, analysis and synthesis) were used. It was found that history of emergence, formation and specifics of content of forensic DNA registries have their own characteristics in each country and depend on many factors, including power regimes (authoritarianism as, for example, in China), historical past (cultural imprint of dictatorship and distrust of police, as in Portugal), state of human rights protection, etc. Genetic trait databases can be grouped according to various principles, the main ones being: completeness (number of available profiles), inclusion criteria (restrictive or expansive), efficiency coefficient. Formation analysis of Ukrainian DNA identification system indicates gradual transition from separate forensic

examinations to centralized system creation, that in its structure and principles is close to European models of average completeness.

Keywords: forensic DNA registries; history of formation; development prospects; number of DNA profiles; inclusion criteria; efficiency coefficient.

Фінансування

Це дослідження не отримало жодного спеціального гранту від фінансових установ у державному, комерційному або некомерційному секторах.

Відмова від відповідальності

Засновники не грали жодної ролі у розробленні дослідження, добиранні й аналізуванні даних, рішенні про публікацію або підготовку рукопису.

Учасники

Автор зробив свій внесок винятково в інтелектуальну дискусію, що є основою цього документа, дослідження судової практики, написання та редагування, і бере на себе відповідальність за її зміст і тлумачення.

Декларація щодо конфлікту інтересів

Автор заявляє, що у нього відсутній конфлікт інтересів.

References

- Amelung, N., Granja, R., Machado, H. (2021). *Modes of Bio-Bordering: The Hidden (Dis)integration of Europe*. Singapore : Palgrave Pivot. DOI: 10.1007/978-981-15-8183-0.
- Asplen, Ch. (2009). *ENFSI Survey on the DNA Profile Inclusion, Removal and Retention of Member States' Forensic DNA Database* / ENFSI : web. URL: http://enfsi.eu/wp-content/uploads/2016/09/enfsi_report_on_dna_legislation_in_europe_0.pdf.
- Bernotaite, A. (2020). Building of the World's Largest DNA Database: The China Case / In: Shrivastava P., Dash H. R., Lorente J. A., Imam J. (eds) *Forensic DNA Typing: Principles, Applications and Advancements*. Singapore : Springer. DOI: 10.1007/978-981-15-6655-4_33.
- Brown, T., Geddes, L., Gill, P., et al. (2017). *Making sense of forensic genetics: What can DNA tell you about a crime?* London : Sense About Science. URL: <https://senseaboutscience.org/wp-content/uploads/2017/01/making-sense-of-forensic-genetics.pdf>.
- Butler, J. M. (2015). The future of forensic DNA analysis. *Philosophical Transactions of the Royal Society of London. Series B, Biological Sciences*. Art. 370(1674):20140252. DOI: 10.1098/rstb.2014.0252.
- Corte-Real, F. (2004). Forensic DNA databases. *Forensic Science International*. Vol. 146. Suppl: S143–4. DOI: 10.1016/j.forsci-int.2004.09.043.
- Diachenko, N. M. (2011). Osnovni etapy rozvytku molekuliarno-henetychnoi ekspertyzy v Derzhavnomu naukovodo-doslidnomu ekspertno-kryminalistychnomu tsentri MVS Ukrainy [The main stages of the development of molecular genetic examination at the State Scientific Research Expert and Forensic Center of the Ministry of Internal Affairs of Ukraine]. *Kryminalistychnyi visnyk*. № 1 (15). URL: <https://visnyk.dndekc.mvs.gov.ua/arxiv/tom-15-1-2011-kriminalistichnyi-visnyk> [in Ukrainian].
- Dubonos, K. V. (2023). Aktualni pytannia vprovadzhennia elektronnoho reiestru henomnoi informatsii liudyny [Current Issues in Implementing the Electronic Register of Human Genomic Information]. *Sudova ekspertyza v konteksti vidnovlennia Ukrainy : mat-ly III vseukr. nauk.-prakt. konf. (Lviv, 09.06.2023)*. Kyiv. URL: <https://intelekt.org.ua/wp-content/uploads/2023/08/sudova-ekspertyza-2023-druk.pdf> (дата звернення: 05.02.2026) [in Ukrainian].
- ENFSI survey on DNA databases in Europe 2020 (2021) / ENFSI : web. URL: <https://enfsi.eu/wp-content/uploads/2021/09/ENFSI-survey-DNA-database-Europe-2020.pdf>.
- Ge, J., Sun, H., Li, H., Liu, C., et al. (2014). Future directions of forensic DNA databases. *Croatian medical journal*. Vol. 55. No. 2. DOI: 10.3325/cmj.2014.55.163.
- Klippenstein, K. (2023). *FBI hoovering up DNA at a pace that rivals China, holds 21 million samples and counting* / The Intercept_ : web. Aug 29. URL: <https://theintercept.com/2023/08/29/fbi-dna-collection-surveillance/>.

- Kostikov, I. Yu., Mariiko, V. V., Shcherbakova, Yu. V. ta in. (2023). Molekuliarno-henetychna identyfikatsiia osib, zahyblykh pid chas rosiiskoi zbroinoi ahresii proty Ukrainy: uspihky ta problemy [Molecular-genetic identification of persons who died during Russian armed aggression against Ukraine: successes and challenges]. *Kryminalistychnyi visnyk*. № 1 (39). DOI: [10.37025/1992-4437/2023-39-1-10](https://doi.org/10.37025/1992-4437/2023-39-1-10) [in Ukrainian].
- Kotliarenko, L. T., Kofanov, A. V. (2021). Perspektyvy zakonodavchoho zabezpechennia henetychnoi identyfikatsii viiskovosluzhbovtiv [Prospects for legislative support for genetic identification of military staff]. *Vykorystannia dosiahnen suchasnoi nauky y tekhniky v rozkrytti zlochyniv : mat-ly mizhvidom. nauk.-prakt. kruhl. stolu* (Kyiv, 25.02.2021). Kyiv. URL: <https://elar.navs.edu.ua/server/api/core/bitstreams/77ecfb89-3122-474f-8571-299f0fbfbf29/content> [in Ukrainian].
- Lehka, O. (2022). Pravova rehlementatsiia reiestratsii henomnoii informatsii liudyny: mizhnarodnyi ta vitchyzniani dosvid [Legal regulation registration of human genomic information: international and domestic experience]. *Naukovyi visnyk Uzhhorodskoho Natsionalnoho Universytetu. Serii: Pravo*. Vyp. 72. Ch. 2. DOI: [10.24144/2307-3322.2022.72.44](https://doi.org/10.24144/2307-3322.2022.72.44) [in Ukrainian].
- Machado, H., Granja, R. (2020). *Forensic Genetics in the Governance of Crime*. Singapore : Palgrave Pivot. DOI: [10.1007/978-981-15-2429-5_4](https://doi.org/10.1007/978-981-15-2429-5_4).
- Martin, P. D., Schmitter, H., Schneider, P. M. (2001). A brief history of the formation of DNA databases in forensic science within Europe. *Forensic Science International*. Vol. 119. Is. 2. DOI: [10.1016/s0379-0738\(00\)00436-9](https://doi.org/10.1016/s0379-0738(00)00436-9).
- Martynenko, N. (2023). Problemy normatyvnoho rehuliuвання derzhavnoi reiestratsii henomnoii informatsii liudyny [Issues of Normative Regulation of State Registration of Human Genomic Information]. *Copernicus. Political and Legal Studies*. Vol. 2. Is. 2. DOI: [10.15804/CPLS.2023206](https://doi.org/10.15804/CPLS.2023206) [in Ukrainian].
- Petriaiev, S. Yu., Trofymenko, M. V. (2010). Shchodo pytannia formuvannia natsionalnoi bazy DNK-danykh v Ukraini [Regarding issue of forming national DNA database in Ukraine]. *Visnyk Natsionalnoho tekhnichnoho universytetu Ukrainy «Kyivskiy politekhnichnyi instytut»*. Politolohiia. Sotsiolohiia. Pravo. № 3 (7). URI: <https://ela.kpi.ua/handle/123456789/5569> [in Ukrainian].
- Santos, F., Machado, H., Silva, S. (2013). Forensic DNA databases in European countries: is size linked to performance? *Life Sciences, Society and Policy*. Vol. 9. Art. 12. URL: <https://link.springer.com/article/10.1186/2195-7819-9-12>.
- Stepaniuk, R. L., Husieva, V. O. (2024). Suchasni kryminalistychni zasoby ta metody protydii zlochynnosti [Modern forensic tools and methods of combating crime] : navch. posib. Kharkiv. URL: <https://files.znu.edu.ua/files/Bibliobooks/Inshi78/0058151.pdf> [in Ukrainian].
- Stepaniuk, R. L., Perlin, S. I., Kikinchuk, V. V. ta in. (2022). Kryminalistychne doslidzhenia DNK: tekhnolohii ta mozhlyvosti [Forensic DNA research: technologies and capabilities] : navch. posib. Vyd. 2-he, pererob. ta dopov. Kharkiv. URL: <https://dspace.univd.edu.ua/server/api/core/bitstreams/4a11e370-44d1-45ed-9838-dc0918c7c429/content> [in Ukrainian].
- Tuazon, O. M. (2021). Universal forensic DNA databases: acceptable or illegal under the European Court of Human Rights regime? *Journal of Law and the Biosciences*. Vol. 8. Is. 1. DOI: [10.1093/jlb/lsab022](https://doi.org/10.1093/jlb/lsab022).
- Vailly, J., Bouagga, Y. (2019). Opposition to the Forensic Use of DNA in France: The Jurisdiction and Veridiction Effects. *BioSocieties*. Vol. 15. No. 3. DOI: [10.1057/s41292-019-00150-y](https://doi.org/10.1057/s41292-019-00150-y).
- Voultsos, P., Njau, S., Tairis, N., et al. (2011). Launching the Greek forensic DNA database. The legal framework and arising ethical issues. *Forensic Science International. Genetics*. Vol. 5. Is. 5. DOI: [10.1016/j.fsi-gen.2010.08.013](https://doi.org/10.1016/j.fsi-gen.2010.08.013).

Лозовий, О. (2026). Криміналістичні ДНК-обліки у світі та в Україні: історія становлення та перспективи розвитку. *Теорія та практика судової експертизи і криміналістики*. Вип. 2 (43). С. 203—218. DOI: [10.32353/khrife.2.2026.13](https://doi.org/10.32353/khrife.2.2026.13).